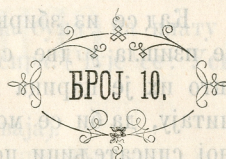

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ СВАГДА О ДАНУ СВАКЕ ПРЕДСТАВЕ НА ПО ТАБАКА. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

РУСКА ЦАРИЦА КАО ПОЗОРИШНА СПИСАТЕЉИЦА.

У наше дане огледао се знатан број личности из владалачких породица у писању и песништву. Путничке слике ерцхерцега Фердинанда Максимилијана, који је тако жалосно свршио, лирске песме шведскога краља Карла XV., шаљиве игре саксонске кнегиње Амалије, (од којих се лане представљао на нашој позорници „Стриц“), трагедија кнежевића пруског Ђорџа (Г. Конрада) и многи други примери сведоче, да су виле и онима наклоњене, који су узвишени над обичним светом. Принц Елимар олденбуршки (А. Гинтер) пише у новије доба шта више и шаљиве игре из простог живота, а у прошлome столећу писала је и једна царица позоришне комаде. „Северна Семирамида“, руска царица Катарина II., која је живела у добу Фридриха великог, трудила се свестрано, да се на умноме пољу приближи своје савременику пруском краљу. Као и овај тако се и она угледала на француске узор и подржавала је свезу са француским чувеним књижевницима. Она је стојала у преписци са Волтером и Даламбертом, и звала их је у Петроград, али ови нису хтели доћи. Дидерота, који је Катарину посетио, дочекала је особитим одликовањем и чинила му је богате поклоне. И она је, као и Фридрих, писала књиге. Неко историјско дело о Русији, моралне и алегориске приповетке за њену унучад, увод у руски законик — све је то изишло из пера царице Катарине II. Њен књижевни рад, њен јавни и приватни живот претресан је свестрано; али једна епизода из њенина живота и рада није спомињана, или се бар није обрађала пажња на њу, и ако је та епизода од важности за оцену царичиног књижевног делања.

Познато је, да је царица године 1787, кад се вратила из Крима, у „еремитажи“, у царској

палати у Петрограду, где је била удешена позорница, дала приказивати пред одабраном публиком читав низ нових за „еремитажно позориште“ сачињених проверба, шаљивих игара и других драма, и да је и сама саставила неколико комада. Гроф Луј Филип пл. Сегир Д'Агесо, који је године 1798. издао збирку позоришних комада, што су у еремитажи приказивани, вели у предговору к томе издању: „Извесна дружина уметника, међу њима чувени Офрен и Фастије, Превиљев ученик, приказивала је позоришне комаде пред маленом публиком, што је искључиво смела доћи на представе. Позоришне комаде писали су ови писци: царица; гроф Кобенцл, царски посланик; Л. П. Сегир, министар француски; кнез Лињ, аустријски ђенерао; Александар Момонов, царичин љубимац; гроф Строгонов, сенатор; Иван Шувалов, велики коморник; Д'Еста, Француз, у служби царичиног кабинета; и најпосле једна кћи глумца Офрена . . .“

И ако би било занимљиво упознати се са драматичким радом свих тих дилетаната, ми ћемо се овде позабавити само са царицом Катарином као позоришном списатељицом.

Овде ваља већ унапред констатовати, да Катарина није имала баш генијална дара за драматику. Да се није прославила као царица, као позоришна списатељица заиста не би. Друкчије говорити значило би ласкати. Али је ипак занимљиво знати, шта је руска владалица казала у својим, француским језиком писаним, позоришним делима; занимљиво већ и с тога, што се може предочистити, да ће се из тих драматских производа, што их је царица из особите наклоности писала, сазнати у нечем и њени унутарњи осећаји и мисли.

Кад се из збирке „Théâtre de l'Hermitage“, што је изишла у две свеске, узму само они комади, што их је царица писала, и кад се у свези прочитају, да би се могла добити слика о крунисаној списатељици позоришној, мора се признати, да је царица имала свежа, природна хумора, да је лако изводила пријатне дијалоге и познавала позориште, тако, да би се можда по гдекоји

проверб царичин могао и данас употребити за кратку забаву на позорници. Нама су позната до шест драматских дела царичиних, и то пет проверба и један приказ из историје, а ово последње — нешто, што се не да одредити — назива списатељица „Imitation de Shakespeare“ уз додатак „Sans observation d'aucune règle du théâtre.“
(Наставиће се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Скупштина „друштва за српско народно позориште“ била је 29. марта о. г. Ту скупштину отворио је начеоник друштвени др. Михаило Полит-Десанчић овим говором:

„Славна скупштино! У озбиљним временима, у којима живимо, у великом искушењу, у ком се читав народ српски налази, према очајним материјалним околностима, које народ наш притискују — не можемо захтевати великог саучешћа за позориште. Морамо жалити, али можемо себи разјаснити, да је саучешће за народно позориште тако пало, да се скупштина заказана 7. (19.) новембра п. г. због недовољног броја чланова није могла ни држати.

Да је народно позориште једино само ради уживања и појезије ту — то у овим озбиљним, тешким временима, не би се дало оправдати, да од народа нових жртава за издржавање његово захтевамо. Али у народа, као што је српски, народно позориште има неку још узвишенију цел. Народна позориште ваља да буди и подржава свест српску, да у млађаном народу усађује оне племените осећаје, који облагорођују и тип цивилизације дају једном народу, па баш таким племенитим осећајима ваља народно позориште да буди љубав и пожртвовање за народ. То велико средство

из руку испустити, значило би из руку испустити велико будило народне свести, образованости и цивилизаторног напретка. За то баш у критичним временима ваља то средство и са највећим напрезањем у рукама одржати.

Но питање је: да ли нису напрезања око народног позоришта своју границу прешла?

Да се наше народно позориште у врло рђавим материјалним околностима налази, то сте могли из мог последњег, преклањског извештаја разумети.

У преклањској скупштини предложио је управни одбор средство, од ког се извесном успеху надао, успеху, да ће се народно позориште моћи као што ваља одржати. Ово средство било је: разрез на српске црквене општине. Скупштина преклањска усвојила је тај предлог управног одбора и услед тога разаслано је 362 позива на општине да прилагање, и 132 позива на поједине родољубе, да се заузму за скупљање прилога. Учињен је био разрез и на поједина друштва. Но на све те позиве могло се одазвати врло мало општина, и то само оне изван Угарске, јер је кр. угарско министарство просвете забранило црквеним општинама прилагати на српско народно позориште.
(Наставиће се.)

ПОЗОРИШТЕ НА НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ У БЕОГРАДУ.

(Свршетак.)

Жака Миленовић. Баш нема места да се по други пут гласа. Мањина је устала. И ја сам зато, да се ова сума не одобри, али кад видим, да је већина седела и одобрава је, онда бадава је: не може не ништа, не може. (Чује се: Тако је!)

Председник. Дакле већина је седела. (Вичу: Јест!) Свршена је ствар.

Молим вас, браћо, умирите се, ви треба да брадите ствар са вашег гледишта, али треба да поштујете мњење већине. (Ларма.)

Четврт сахата одмора.

После одмора.
Председник. Дакле молим вас, браћо, да сад ставим на гласање ону другу суму за осигурање од ватре. (Чује се: То је свршено! Усваја се!) Добро.

Сад остаје нам она трећа сума: на плату управитеља, драматурга и касира. (Чује се: Усваја се, усваја се!)
Дакле усваја ли се? (Усваја).

Д И Ш С Т Ш Њ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Нашла врећа закрпу.“ Шалива игра у два чина, по немачком посрбио Л. Телечки).

Ова шалива игра приказана је 6. априла о. г. Са новом поделом улога учинила је опет само оно, што је и са старом поделом чинила, наиме: забавила је публику, и то тако, да се из смејања скоро није ни излазило. Друго се шта од ње није могло ни изисквати, та и да шта ће човек са докторима, који су „лечењем кочијаша“ заслужили толико, да ћеркама по двадесет хиљада мираза могу стећи; шта ће са докторкама, које, ни саме не знају за што, на силу бога праве смешну бруку; шта ли са пензионираним алвадијама и алвацијиницама, који су на „меденом темељу“ свом сину читаве дворе од банака сазидали. Шта ће? А шта и може? Насмејаће им се, на крвн рачун. Не треба од човека друго шта тражити, не треба искати, да се тим карактерима диви, да их поштује; а да им се насмеје, ту ће им жртву радо принети, особито ако та жртва још неће скупоцена времена стати.

Шалива игра „Нашла врећа закрпу“ тако је скромна, тако свесна своје невредности, да и неће много да претендира. То и јесте једино; што јој се у похвалу рећи може, да је кратка.

Врли покојник Телечки хтео је *mutatis mutandis* са свим да истеше из немачке игре такву, која би се и на наше одношаје дала применити. То му је доста добро за руком испало. Још само да није тих фаталних милијарада од мираза. И нехотице удахнусмо: Еј, кад су већ у нас партије са двадесет хиљада са свим обичне, а тек оне са двеста хиљада нешто вреде, онда је то богме *aurea aetas*. — Кад би се при мождашњем опетовању комада која нула елидирала, не би баш шкодило.

О самој представи не ћемо много говорити. Чисто човек не би веровао, како то доводи у неприлику кад кога у звезде ковати морамо. Само ћемо толико рећи, да је нова подела улога тако погођена, како се само дало замислити. Од нових брилираху г. Ружић (Киселић), гђа Ружићка (Киселићка) и г. Рајковић (ујак Шириватра), а од старих добро се држаху и овога пута г. Зорић (Сомчић), гђа Поповићева (Сомчићка) и гђа Л. Хацићева, (Анка) која је још и две песме — прву до душе у доста развученом темпу — коректно отпевала, на чему јој је публика једнодушним пљескањем захвалила. Штета само, што се оркестар — не знамо само из каквих разлога — унео био из петиних жилиа, да госпођичин, и онако доста слаб глас надвече — та пратња за бога није продукција! — Да, у мало не заборависмо. Треба и то у кроникку прибележити, да је галерија бурним пљескањем поздравила „монсијера куvara“ (Рашића), кад је са банка у свом куварском костиму изашао. И нехотице морамо ту галерију запитати: *Pourquoi tant de bruit pour une omelette?*

Г.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) „Vienac“ пише: „У нашем оперном друштву има врло лених сила, али та треба организовати. Оно, што није добро, ваља отпустити. За две слабије силе набавити једну извршну. *Nomina sunt odiosa*. Ми ту говоримо у опште. Балет ваља свакако збрисати. Преобразити ваља и збор, особито женски, који је ванредно слаб. Што се у мушки и женски збор уврстило неколико „немих славуја“ не помаже гласној сили ни најмање. И за драму намећу нам се неке рефлексије. Ми смо вазда говорили, да се одржи опера, и наше је мњење успело, али опера сме постојати под тим једним условом, да због ње не трни драма. Позоришна дружина мора бити организована. Првих сила имамо врло добрих, али где су и какве су мање силе. Страховита разлика видила се у представи „Ромеа и Јулдије“ и шилерове трагедије „Фијеска“, која је не давно приказана у корист г. Јовановића. Ми смо врло нашег Јовановића, који је улогу врло ревнисно и крепко приказивао, од срца жалити, кад је „геновешком пуку“ морао приповедати причину о краљу зверу. Тај пук беше карикатура. А и завереници беху лоши, да није вредно о њима ни говорити. Од епизодиста можемо у плумце рачунати само г. Ружића, Фијана и Динуловића — све остало не вреди ништа. За то и није могао „Фијеско“ успети. Ту се мора управа апсолутно побринут за боље силе, иначе нема говора о напретку. И женске епизоде пошле су у најновије време на горе. Госпођица Цулифајева је отишла, гђа Трапенова пала је у врло опасну болест. Наше епизодисткиње су само статисткиње, којима се за сада не смеју поверити више него две до три речи. Али ваља нам ту говорити и о првим улогама. У осечким листовима читамо, да ће гђа Собјеска онде гостовати. Дакле нас по свој прилици оставља. А за што? Пронесе се различити гласови. Не верујемо, да ће управа и тај таленат отпустити. Гђа Собјеска има сада плате 40 фор. на месец. Нека јој се та плата по заслуги нешто мало повиси. Ми смо за то, да се свако награди по заслуги, а очито смо противници претераним глумачким захтевима. Гђа Ружићка љубимица је нашега опћинства. Она је права уметница. Гледати је, права је сласт. Али управо с тога дужност је управе штедити ту извршну уметницу, а дужност је гђе Ружићке не стављати сувишним напором на коцку своје здравље. Она сувише приказује, особито мање улоге, које би се могле давати гђи Собјеској, јер гђа Фрајденрајхова није за трагичну струку. Ми то пишемо са свим објективно, признајући свакоме своју врлину, али ми тога не смемо прећутати, да не пострада наш драматски завод.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

10. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 9.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 12. АПРИЛА 1877.

МАМИЦА.

Шаљива игра у 3. чина, од Е. СИГЛИГИТИЈЕ, ПРЕВЕДЕНА И ПОСРБЉЕНА.

(Ова је шаљива игра добила од мађарске академије Телекину награду од 100 дуката.)

О С О Б Е:

Станићка, удовица

Анга, кћи јој

Мита Савић, анкин муж

Милица, сестричина станићкина

Тодор Ружић, адвокат, нежењен

Светозар Милић, млад адвокат

Јоза Скочић

Пустосват

Слуга

Подрумар

Служавка

Ј. Поповићева.

М. Рајковићка.

Ружић.

Л. Хаџићева.

Зорић.

Сајевић.

Добриновић.

Јуришић.

Рашић.

Бунић.

Б. Хаџићева.

Збива се у Пешти: први чин код Станићке, други у гостионици, трећи и код Станићке и у гостионици.

У четвртак 14. априла: „**МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.**“ Трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Л. Костића, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

Г. М. РАЈКОВИЋКА пре члан народног позоришта у Загребу као гост.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и поједино од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а. в. у књижари браће М.

Поповића, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.